

Conjunctuurbericht

centraal bureau voor de statistiek*

december 1985

Het volume van de industriële produktie bleef in oktober ten opzichte van september vrijwel gelijk; het indexcijfer van de orderpositie daalde licht. De ontwikkeling van de produktie in de nijverheid in het derde kwartaal bleef in Nederland achter bij de gemiddelde groei van onze belangrijkste handelspartners.

De voor prijsveranderingen gecorrigeerde invoer steeg in oktober ten opzichte van dezelfde maand van 1984; het volume van de uitvoer daalde.

De consumptie door gezinnen, gecorrigeerd voor prijsveranderingen, bereikte in oktober een hoger niveau dan in dezelfde maand van het vorig jaar.

Het volume van de bruto investeringen in vaste activa was in het tweede kwartaal hoger dan in de overeenkomstige periode van 1984.

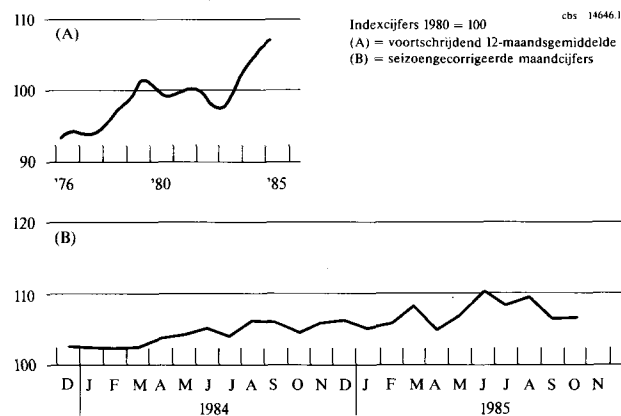
Het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie van november steeg ten opzichte van dezelfde maand het jaar daarvoor. Zowel de invoer- als de uitvoerprijzen lagen in oktober onder het niveau van oktober 1984.

Het voor seizoeninvloeden gecorrigeerde aantal werklozen daalde in november ten opzichte van oktober.

Dit blijkt uit gegevens die begin december 1985 beschikbaar waren.

Het voor seizoeninvloeden gecorrigeerde volume van de industriële produktie lag in oktober nagenoeg op hetzelfde niveau als in september. Gemiddeld over de eerste tien maanden was er, in vergelijking met het gemiddelde in de overeenkomstige periode van 1984, sprake van een toename van 3%.

Produktie industrie (volume)

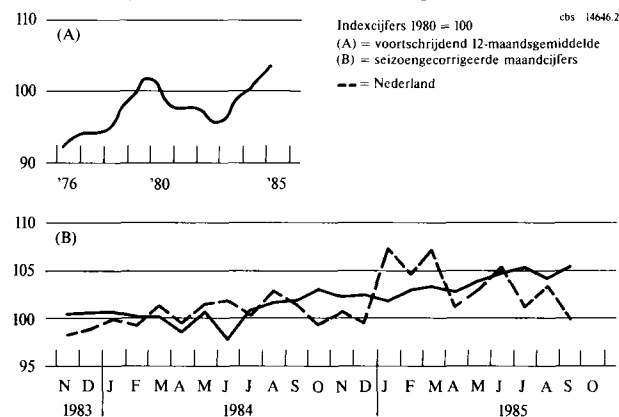
De gemiddelde dagproduktie in de industrie lag in oktober op een niveau dat 2% hoger was dan in dezelfde maand van 1984 (zie tabel 1). Het produktieniveau in de nijverheid (exclusief de bouwnijverheid) steeg ten opzichte van oktober van vorig jaar met 2%.

Van vrijwel alle belangrijke buitenlandse handelspartners is nu de produktie-ontwikkeling van de nijverheid (exclusief de bouwnijverheid) over het derde kwartaal bekend. Behalve in Frankrijk, daalde in alle in tabel 3 genoemde landen het groei-

cijfer vergeleken met dat van het tweede kwartaal. In de Verenigde Staten namen de groeicijfers vanaf het eerste kwartaal van 1984 voortdurend af. Slechts Groot-Brittannië en de Bondsrepubliek Duitsland kenden tot dusver in 1985 een groei die boven het gemiddelde groeicijfer van 1984 ligt.

In Nederland was vooral in het eerste kwartaal sprake van een sterke groei. Deze kan vrijwel geheel worden toegeschreven aan de fors gestegen produktie in de delfstoffenwinning. Vergeleken met het buitenland kende Nederland in het tweede en derde kwartaal lage groeicijfers.

Produktie nijverheid buitenlandse handelspartners (volume)

Het indexcijfer van de orderpositie in de industrie van oktober daalde licht in vergelijking met het septembercijfer. Deze daling is terug te voeren op de investeringsgoederenindustrie, waar met name de orderontvangst uit het buitenland enige aarzeling vertoonde. De totale industriële orderontvangst bleef in oktober stabiel.

Het volume van de invoer van goederen lag in september op een niveau dat 10% hoger was dan in de overeenkomstige maand van 1984. Opmerkelijk was de daling van de invoer van investeringsgoederen (-1%). In de eerste helft van dit jaar werden voor deze goederen nog forse stijgingen geregistreerd. De invoer van grondstoffen en halffabrikaten - veruit de grootste invoercategorie - nam met 11% toe. Ook de import van consumptiegoederen en van algemene goederen steeg. De laatste zelfs met 23%, een groei die vrijwel geheel kan worden toegeschreven aan de ontwikkeling van het involvolumen van brandstoffen.

De voor prijsveranderingen gecorrigeerde uitvoer van goederen nam in september met 8% toe ten opzichte van dezelfde maand van 1984. Voor de fabrikaten, de belangrijkste uitvoer-

Verbeterde cijfers worden niet als zodanig gekenmerkt.

* Samengesteld door de hoofdafdeling Nationale rekeningen van het CBS.

categorie, werd een zelfde stijgingspercentage gemeten. Binnen deze categorie groeide vooral de uitvoer van de chemische produkten (10%) en van de aardolieprodukten (16%). De export van aardolieprodukten fluctueerde de laatste maanden sterk.

In september steeg de uitvoer van onbewerkte agrarische produkten met 2%; de export van delfstoffen nam licht af.

Gerekend over de eerste negen maanden van dit jaar is de import van goederen sneller toegenomen dan de export. De eerste steeg, ten opzichte van de overeenkomstige periode van 1984, met 7%, terwijl de export met 6% groeide.

De meest recente cijfers van de buitenlandse handel geven voor de maand oktober een stijging van de invoer met 4% en een daling van de uitvoer met 1% te zien (t.o.v. oktober 1984). Dit was de eerste keer dit jaar dat het uitvoervolume afnam. Hierbij moet worden opgemerkt dat in de maanden oktober en november van het vorig jaar de uitvoer van goederen een duidelijke piek bereikte.

De consumptie door gezinnen, gecorrigeerd voor prijsveranderingen, lag in oktober op een niveau dat 3% hoger was dan in dezelfde maand van 1984. Het bestedingsvolume aan voedings- en genotmiddelen steeg met 4%. Ook de aankopen van duurzame consumptiegoederen namen met dit percentage toe; vooral de aankopen van personenauto's stegen.

In de eerste tien maanden van dit jaar steeg de totale consumptie met 1% ten opzichte van dezelfde periode in het voorgaande jaar. In dit tijdvak groeide de consumptie van duurzame goederen met 2% en van de overige goederen en diensten met 1%. De aankopen van voedings- en genotmiddelen lagen op een zelfde niveau als in de overeenkomstige tien maanden van 1984.

Het volume van de totale bruto investeringen in vaste activa lag in het tweede kwartaal 2% boven het niveau van het overeenkomstige kwartaal van 1984. De groei van de investeringen werd voornamelijk gerealiseerd in de sector bedrijven (2%). De investeringen door de sector overheid bleven in het tweede kwartaal van 1985 nagenoeg op het niveau van dezelfde periode het jaar daarvoor. Binnen de sector bedrijven stegen de nijverheidsinvesteringen sterk: ten opzichte van het tweede kwartaal van 1984 namen deze met 15% toe.

Onderscheiden naar type activa gaven de investeringen zeer uiteenlopende ontwikkelingen te zien. De investeringen in machines en overige uitrustingsstukken stegen voor het zesde achtereenvolgende kwartaal fors (14%). Daarentegen daalden de investeringen in vervoermiddelen met 16%. Dit werd voornamelijk veroorzaakt door de investeringen in schepen en vliegtuigen, die in de tijd sterk fluctueren. De investeringen in wegvervoermiddelen namen, evenals in het eerste kwartaal, fors toe. De investeringen in bouwwerken stegen in het tweede kwartaal met 1%. In het kwartaal daarvoor waren deze nog met 17% gedaald.

Als de investeringen naar herkomst worden beschouwd, dan blijkt dat in het tweede kwartaal de investeringen uit invoer het meest zijn toegenomen (9%). Van de uit het binnenland

afkomstige investeringen daalden die uit de bouwnijverheid licht (-1%); de overige investeringen van binnenlandse herkomst stegen met 5%.

Gemiddeld over de eerste zes maanden van dit jaar daalde het volume van de totale bruto investeringen in Nederland met 1%. Deze daling werd mede veroorzaakt door extreme kou in het begin van dit jaar, die met name investeringen in bouwwerken negatief heeft beïnvloed. Ook in Frankrijk en de Bondsrepubliek Duitsland namen de investeringen in deze periode af. In de Verenigde Staten, Japan, Italië en Groot-Brittannië was er daarentegen sprake van een stijging. De cijfers in tabel 4 geven een beeld van de grillige ontwikkeling van de investeringen, zowel per land als in de tijd.

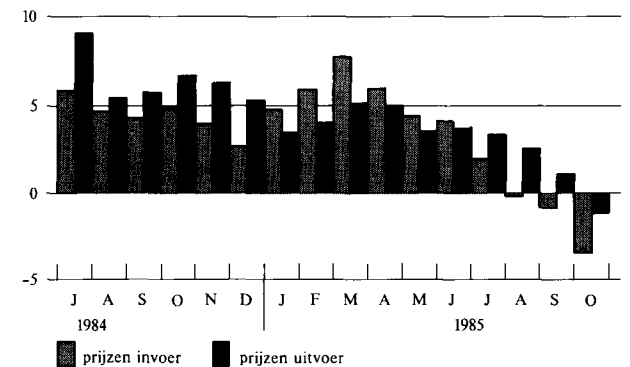
Het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie van november bleef ten opzichte van dat van oktober onveranderd. Gemeten ten opzichte van november 1984 was er sprake van een stijging van 1,7%. Bij vergelijking van de prijzen van de afgelopen maanden met die van de overeenkomstige perioden van het voorgaande jaar worden steeds kleinere stijgingen waargenomen.

De in- en uitvoerprijzen laten een zelfde tendens zien. In oktober lagen de in- en uitvoerprijzen zelfs onder die van dezelfde maand het jaar daarvoor (-3% resp. -1%). De dalende koers van de dollar in de afgelopen maanden is hierop van invloed geweest. In de maanden augustus, september en oktober werd de dollar ten opzichte van de gulden respectievelijk 4%, 6% en 14% goedkoper. In november zakte de koers van de dollar verder.

Prijzen (unit-value) in- en uitvoer

procentuele maandmutaties t.o.v. voorgaand jaar

cbs 14646.4

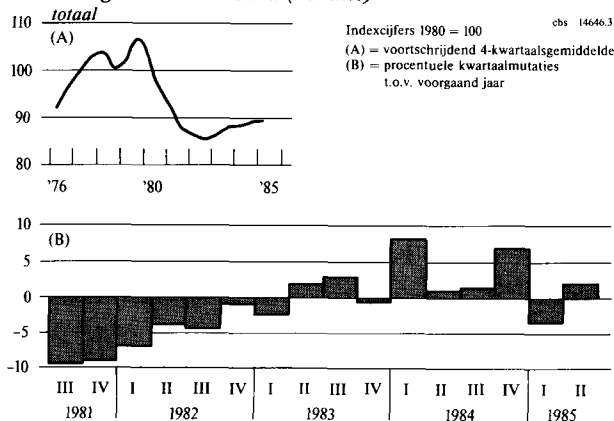
Het voor seizoeninvloeden gecorrigeerde aantal werklozen nam van eind oktober tot eind november met 5 200 personen af; het aantal openstaande aanvragen daalde met 500.

Recentelijk zijn de eerste resultaten van de binnenkort te publiceren Kwartaalrekeningen bekend geworden. De Kwartaalrekeningen van het CBS bevatten geïntegreerde (in het kader van input-outputtabellen consistent gemaakte) gegevens van de goederen- en dienstentotalen uit de Nationale rekeningen. De te publiceren cijfers hebben betrekking op de periode tot en met het tweede kwartaal van 1985. De mutaties in de Kwartaalrekeningen worden, in tegenstelling tot die in de tabellen van het Conjunctuurbericht, afgerond op halve procenten.

De geraamde waarde van het Bruto Binnenlands Produkt nam, zowel in het eerste als in het tweede kwartaal van 1985 met 3% toe (t.o.v. de overeenkomstige periode het jaar daarvoor). Het Bruto Binnenlands Produkt is de in het binnenland gevormde toegevoegde waarde. Na globale correctie voor prijsveranderingen resulteerde in het eerste kwartaal een volumegroei van 1%. In het tweede kwartaal bedroeg de toename 0,5%. Dit was het kleinste stijgingspercentage van het Bruto Binnenlands Produkt na het eerste kwartaal van 1983, toen er zelfs sprake van was van een daling.

Door een toenemend saldo van de uit het buitenland ontvangen primaire inkomens nam het volume van het Bruto Nationaal Produkt in de eerste twee kwartalen van 1985 met 1,5% toe.

Investeringen in vaste activa (volume)

Tabel 1. Kerngegevens recente ontwikkelingen

cbs

	Gemidd. jaarmutatatie 19t t	1983			1984			1985				1985							
		n	t	t t	t	t	t	2e kw.	3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	mei	juni	juli	aug.	sept.	okt.
1. Hoeveelheidsgegevens																			
% mutatie t.o.v. dezelfde periode het jaar daarvoor																			
<i>Gemiddelde dagproductie in de nijverheid</i>																			
Nijverheid	-1	2	5	4	6	2	7	3	1	1	5	2	1	-1	2				
Delfstoffenwinning	-6	8	2	-5	1	-6	12	2	-6	2	0	-8	-5	-5	5				
Industrie	1	0	6	6	7	4	3	2	2	2	6	4	3	0	2				
Voedings- en genotm. ind.	3	1	3	3	3	3	3	3	1	2	3	3	3	3	3				
Textiel-, kledingindustrie	-4	-3	0	1	0	-3	1	2	2	-1	2	5	2						
Grafische en papierind.	1	-1	4	6	4	4	6	4	5	3	7	4	8	2					
Aardolie-industrie	-8	8	9	4	10	4	-6	-13	-2	-8	-17	-1	-4						
Chemische industrie	2	8	8	10	6	4	4	0	3	-1	2	5	5	-1	3				
Rubber- en kunstst. ind.	2	5	7	7	8	7	4	10		11	11								
Hout- en bouwmaterialenind.	-5	-1	1	1	0	-2	-7	4		2	8								
Metaalindustrie	1	-2	8	8	11	6	6	4		2	9								
Basismetaalindustrie	0	1	15	16	12	5	4	-11	-4	-10	-4	-6	1	-6	-8				
Overige metaalindustrie	1	-3	7	7	11	6	6	6		4	11								
Openbare nutsbedrijven	1	4	5	3	11	2	9	0	-4	-3	3	1	-6	-6	-3				
<i>Bouwnijverheid: aantallen begonnen woningen</i>																			
	0	2	-5	-1	-17	-12	-28	-9	7										
<i>Buitenlandse handel</i>																			
Invoer, totaal	0	4	7	6	7	6	8	4	8	5	5	11	2	10	4				
Grondst. en halffabrikaten	0	4	11	11	11	9	6	-1	6	1	-1	9	-1	11					
Consumptiegoederen	2	1	2	3	-1	8	5	1	3	1	-2	4	-2	7					
Investeringsgoederen	-2	8	14	4	19	7	14	20	5	22	28	14	4	-1					
Algemene goederen	7	5	-15	-14	-13	-13	18	23	27	18	36	29	29	23					
Uitvoer, totaal	2	6	6	5	4	7	6	5	7	2	5	12	2	8	-1				
Onbewerkte agrar. prod.	6	2	5	0	7	15	12	16	5	13	11	23	-6	2					
Delfstoffen	-7	4	-2	-11	-7	-13	9	1	-10	11	-12	-19	-13	-1					
Fabrikaten, totaal	3	7	7	7	4	8	5	5	8	1	6	14	4	8					
voedings- en genotmidd.	7	6	6	7	6	10	8	2	4	0	3	11	2	1					
textiel en kleding	0	0	11	15	6	15	10	5	12	-4	5	15	23	2					
aardolieprodukten	-2	8	1	-10	0	0	-3	3	7	3	-3	15	-9	16					
chemische produkten	4	12	9	13	3	6	5	2	9	-4	9	8	9	10					
metaalprodukten	3	3	10	10	7	11	7	9	11	6	13	19	6	8					
overige fabrikaten	3	5	8	13	7	10	8	4	12	-1	7	16	9	12					
<i>Consumptieve bestedingen van de Nederlandse bevolking</i>																			
Totale consumptie	1	0	-1	-1	-2	-1	1	0	1	1	-2	2	3	-2	3				
Voedings- en genotmidd.	1	0	-4	-5	-5	-3	-1	0	0	4	-6	1	3	-4	4				
Duurz. consumptiegoederen	-3	0	-2	-2	-3	-1	-1	2	2	3	-2	5	9	-5	4				
Ov. goederen en diensten	2	0	1	1	0	0	2	0	1	1	0	1	1	0	1				
<i>Bruto invest. in vaste activa</i>																			
Bedrijven																			
Nijverheid	-3	-6	15	15	15	18	14	15											
Andere bedrijven	-2	7	-2	-6	-16	4	3	0											
Woningexploitatie	-4	1	2	-2	5	3	-19	-2											
Totaal bedrijven	-3	1	4	1	-1	8	-2	2											
Overheid	-4	-2	6	3	11	4	-16	0											
Totaal bedrijven en overheid	-3	0	4	1	1	7	-4	2											
Naar type																			
Bouwwerken	-3	-3	3	1	5	3	-17	1											
Vervoermiddelen	-3	19	-5	-9	-27	1	16	-16											
Machines e.d.	-1	-1	15	15	15	17	18	14											
2. Prijzen																			
Prijsindex gezinsconsumptie, reeks voor werkn. gezinnen	5,9	2,8	3,3	3,7	2,9	3,0	2,3	2,5	2,3	2,6	2,5	2,3	2,3	2,3	1,9	1,7			
Invoer (unit value)	8	1	6	7	5	4	6	5	0	4	4	2	0	-1	-3				
Uitvoer (unit value)	8	-1	8	10	7	6	4	4	2	3	4	3	3	1	-1				
Ruilvoet	0	-1	2	3	2	2	-2	-1	2	-1	0	1	3	2	2				
Productenprijzen, binnenl. afzet nijverh. (excl. bouw-)	8,0	0,4	5,5	6,4	5,8	4,6	2,3 ²	2,1 ²		2,1 ²	1,6 ²	1,3 ²	1,0 ²						
Idem afzet land- en tuinbouw	3	1	3	6	0	-5	-1	2		5	6	0	1						
Indexcijfers regelingslonen	5	1	0	0	0	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2				
3. Sociale indicatoren																			
Werkz. pers. in de delfst.w., industrie en openbaar nut	-3	-4	-2	-2	-1	-1	0	0											
Productie per werkende in de nijverheid (excl. bouw-)	2	6	7	6	8	3	7	2											
Uitgesproken faillissementen	22	-11	-19	-24	-19	-14	-16	-9	-16	-12	-14	4	-31	-17	-13				
aantallen (x 1 000)																			
Openstaande aanvragen ¹	9	15	14	16	18	21	23	27	23	24	26	26	28	27	26				
Geregistreerde werklozen ¹	801	822	839	821	791	781	768	760	773	756	763	763	753	746	741				
%																			
Werklozen in % v.d. afhankelijke beroepsbevolking	17,1	17,2	17,0	17,3	16,7	16,3	15,2	15,6	15,1	15,1	15,6	15,9	15,5	15,3	15,2				
4. Geld- en kredietwezen																			
% mutatie t.o.v. dezelfde periode het jaar daarvoor																			
Consumptief krediet (verstr.)	-3	-2	0	0	-6	6	-3	9	18	17	-4	14	15	28					
ANP-CBS beursindex	0	44	27	24	16	25	22	32	35	30	37	43	34	28	22	32			
Geldhoeveelheid	4	11	4	3	4	5	7	6	5	6	7	8	8						
Spaartegoeden	12	2	3	3	4	4	5	5	4	5	5	5	4	4					
Dollarkoers contante notering	2	7	12	9	11	15	21	14	-3	14	12	2	-4	-6	-14	-13			
%																			
Daggeld rente	5,3	5,8	5,7	5,9	5,7	6,4	6,9	6,1	7,1	6,8	6,6	6,0	5,7	5,9	5,8				
Rendement op staatsobligaties	8,2	8,0	8,3	8,3	7,4	7,7	7,4	7,0	7,4	7,2	7,1	6,9	6,9	7,0	7,0				

¹ Seizoengecorrigeerde cijfers.² Betreft alleen industrie.

Tabel 2. *Conjunctuurtest bij de industrie*

cbs

	1983			1984			1985			1984			1985		
	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	aug.	sept.	okt.	aug.	sept.	okt.	
Nederland	1984=100														
Indexcijfer orderpositie	93	96	101	101	101	101	104	107	101	101	100	107	107	106	
	saldi van de positieve en negatieve antwoorden (in %)														
Orderontvangst binnenland ¹	-2	4	3	-4	-1	2	2	-2	-3	2	5	1	3	2	
Orderontvangst buitenland ¹	5	10	-2	-1	0	12	-1	-2	-7	3	4	-1	3	1	
Stemmingsindicator ²	-4	-1	-1	-3	-2	2	-1	-1	-3	1	-4	-1	-2		
	%														
Bezettingsgraad	80	82	83	84	83	85	85	84							
Europese Gemeenschap	saldi van de positieve en negatieve antwoorden (in %)														
Stemmingsindicator ²	-4	-4	-5	-2	-3	-4	-4	-3	-2	-1	-2	-4	-1		
	%														
Bezettingsgraad	78	79	80	79	81	81	83								

¹ De vraagstelling heeft betrekking op de ontwikkeling t.o.v. de voorgaande maand.² Dit is een gemiddelde van de antwoorden op de vragen: beoordeling van de voorraden eindproducten en de bedrijvigheid in de komende maanden; seizoengecorrigeerde gegevens (bron: Eurostat).Tabel 3. *Productie nijverheid buitenland. Volume-ontwikkelingen*

cbs

	1983	1984	1984		1985			1985								
			3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	febr.	maart	april	mei	juni	juli	aug.	sept.	okt.
	% mutatie t.o.v. dezelfde periode een jaar daarvoor															
Bondsrepubliek Duitsland	1	3	4	4	4	8	6	3	4	6	5	14	8	3	6	
Frankrijk	1	2	3	2	0	0	1	1	1	1	-1	0	1	2	1	
Italië	-2	3	5	3	4	3	0	8	5	5	2	3	2	-1	-1	
België	2	3	3	1	2	3		2	3	2	2	4	2	2		
Groot-Brittannië	4	1	0	0	2	6	5	1	4	5	7	5	5	5	6	
Verenigde Staten	6	12	10	7	4	2	1	4	3	3	2	2	1	1	1	
Japan	4	11	11	10	6	6	5	5	5	7	7	5	6	5	3	2
Buitenland (gewogen) ¹	1	3	4	3	2	5	3	3	3	4	3	7	4	2	3	
Nederland	2	5	6	2	7	3	1	5	6	2	1	5	2	1	-1	2

Bron: Eurostat

¹ Een gemiddelde van de 9 belangrijkste exportlanden, gewogen met hun aandelen in de Nederlandse export in 1980.Tabel 4. *Bruto investeringen buitenland in vaste activa. Volume-ontwikkelingen*

cbs

	1981	1982	1983	1984	1983				1984				1985		
					1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	
	% mutatie t.o.v. dezelfde periode een jaar daarvoor														
Bondsrepubliek Duitsland	-5	-5	3	1	0	3	4	6	4	-3	1	1	-7	1	
Frankrijk	-1	1	-2	-2	0	-4	-3	-3	-3	-1	-2	-3	-2	0	
Italië	1	-5	-4	4	-8	-6	-2	1	2	4	6	5	5	6	
Groot-Brittannië	-9	6	5	8	10	3	1	5	7	11	9	6	9	-1	
Verenigde Staten	3	-7	10	18	-2	7	14	20	22	21	17	13	8	7	
Japan	4	2	1	6	2	-1	0	1	3	6	6	7	6	5	
Nederland	-10	-4	0	4	-2	2	3	-1	8	1	1	7	-4	2	

Bron: OECD.